

Ανάλυση και παραγωγή λόγου I

Ενότητα 4: Επικοινωνία και γλώσσα / Δήλωση – συνδήλωση

Τιτίκα Δημητρούλια

Τομέας Μετάφρασης

Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Επικοινωνία και γλώσσα / Δήλωση – συνδήλωση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Στόχος της ενότητας 4

Η ενότητα έχει στόχο:

1. να παρουσιάσει το κλασικό μοντέλο επικοινωνίας του Jakobson
2. να δείξει τη δύναμη της γλώσσας ως πράξης-δράσης στην επικοινωνία
3. να παρουσιάσει την πολύ σημαντική για τη μετάφραση διάκριση μεταξύ δήλωσης-καταδήλωσης και συνδήλωσης-συνυποδήλωσης-συμπαραδήλωσης

Λειτουργίες της γλώσσας κατά Jakobson (1963)

- Αναφορική (περικείμενο)
- Προθετική / βουλητική (δέκτης)
- Βιωματική ή συναισθηματική (πομπός)
- Φατική ή επαφική (δίαυλος επικοινωνίας)
- Μεταγλωσσική (κώδικας)
- Ποιητική (μήνυμα καθαυτό)

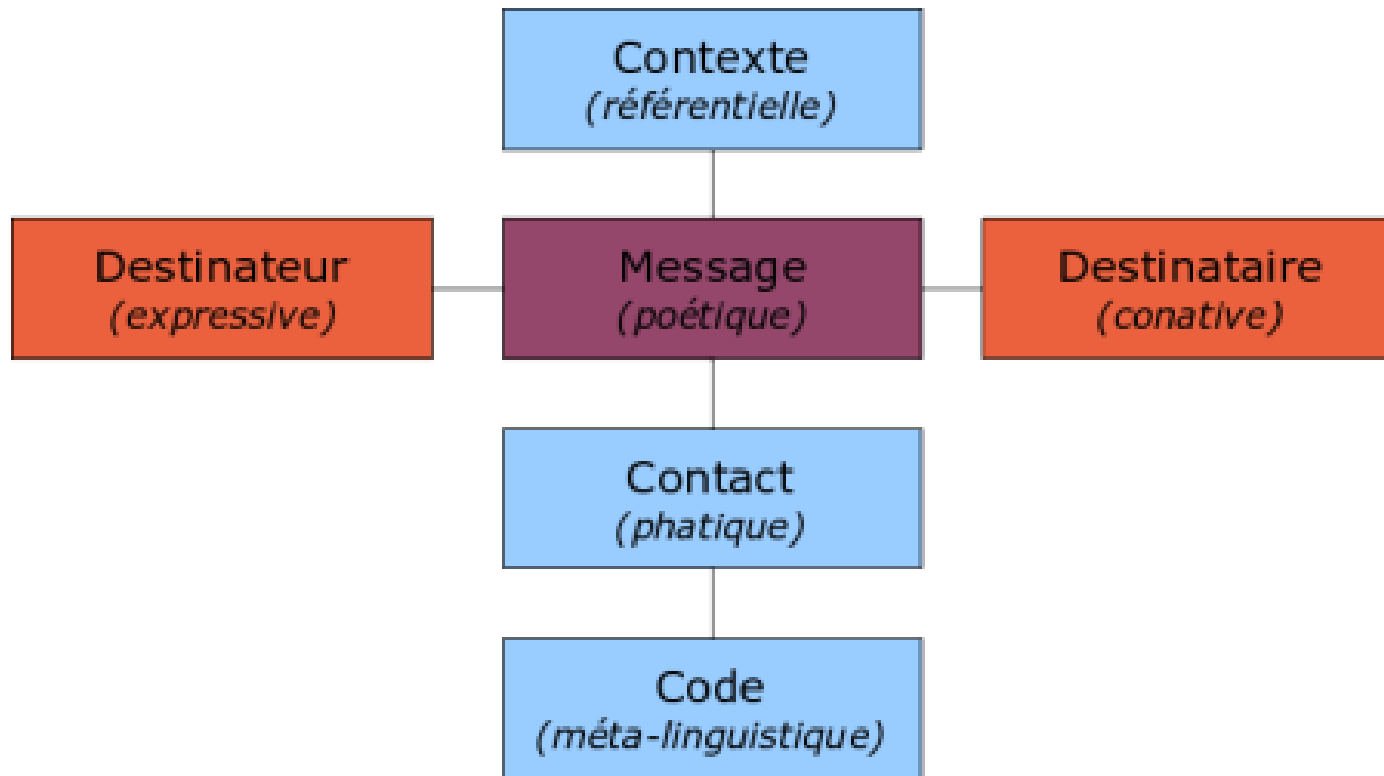

Περιγραφή του μοντέλου από τον ίδιον τον Jakobson

- « (1) la fonction référentielle (orientée vers le contexte ; dominante dans un message du type : “L'eau bout à 100 degrés”) ; (2) la fonction émotive (orientée vers le destinataire, comme dans les interjections : “ Bah ! ”, “ Oh ! ”) ; (3) la fonction conative (orientée vers le destinataire : l'impératif, l'apostrophe) ; (4) la fonction phatique (visant à établir, à prolonger ou à interrompre la communication [ou encore à vérifier si le contact est toujours établi] : “ Allô ? ”) ; (5) la fonction métalinguistique (assurant une commune entente du code, présente, par exemple, dans une définition) ; (6) la fonction poétique (“ Schtroumf ”) (où “ l'accent [est] mis sur le message pour son propre compte ” [(Jakobson, 1963 : 214)])

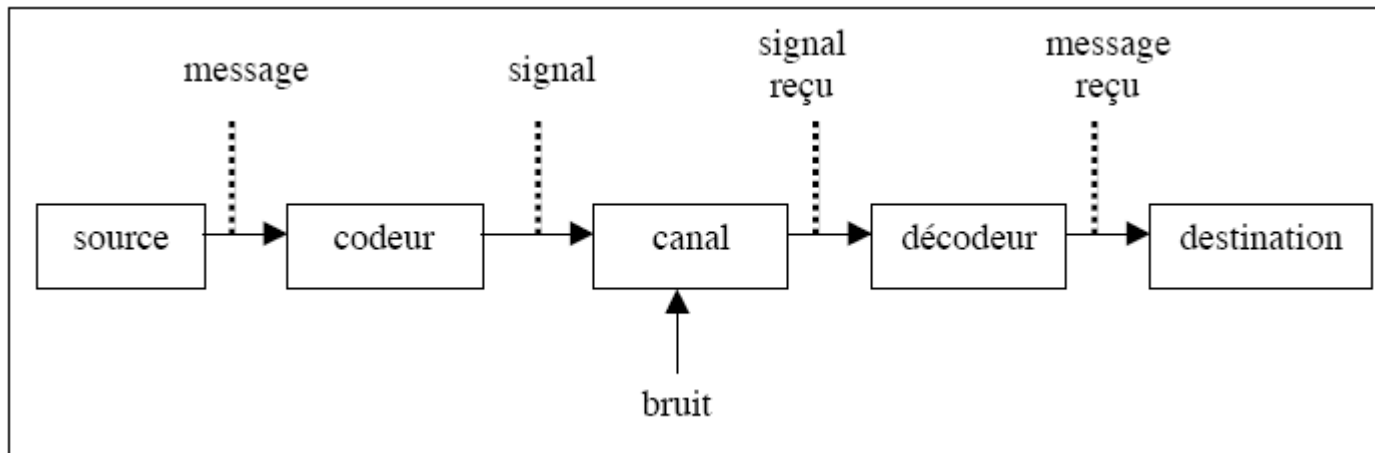

Σχηματική αναπαράσταση

Μοντέλο...

...εμπνευσμένο από τον Shannon (1948), αργότερα σε συνεργασία με τον Weaver, και τη Θεωρία της επικοινωνίας (1948).

Η δύναμη της γλώσσας

Βίντεο:

<http://www.youtube.com/watch?v=Hzgzim5m7oU>

ΑΛΛΑΞΕ ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΣΟΥ
ΑΛΛΑΞΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΣΟΥ

Η γλώσσα ως δράση

John Austin: *How to do things with words* (1962)

Κηρύσσω την έναρξη της συνεδρίασης

Βαπτίζεται η δούλη του Θεού

Αθώος ο κατηγορούμενος

Δέχομαι αυτή τη γυναίκα ως νόμιμη σύζυγό μου

Ονομάζω αυτό το πλοίο Βασίλισσα Ελισάβετ

Κληροδοτώ το ρολόι μου στον αδερφό μου

Βάζω στοίχημα 6 πένες ότι αύριο θα βρέξει

Είδη γλωσσικών πράξεων κατά Searle (1969)

- Βεβαιωτικές/αναπαραστατικές
- Κατευθυντικές
- Δεσμευτικές
- Εκφραστικές
- Διακηρυκτικές/δηλωτικές

Υπάρχουν διαφορές στην έννοια της επιτελεστικότητας κατά Austin και Searle

Δήλωση και συνδήλωση
Γλωσσάρι όρων γλωσσολογίας / Κική Νικηφορίδου
Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, http://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=113

1. Τι είναι η δήλωση; Τι είναι η συνδήλωση;

Τι δηλώνει η λέξη *βελόνα*; Τα πρώτα βασικά στοιχεία της σημασίας που μας έρχονται στο νου είναι ότι δηλώνει ένα πολύ λεπτό και μυτερό όργανο φτιαγμένο από ατσάλι που χρησιμοποιείται κυρίως για το ράψιμο.

Αυτά αποτελούν τον **κεντρικό πυρήνα της σημασίας της λέξης**.

Ένας ομιλητής άλλης γλώσσας που δεν ξέρει ελληνικά, με έναν τέτοιο ορισμό θα πρέπει λογικά να μπορεί να καταλάβει σε ποιο αντικείμενο αναφέρεται η λέξη. Αυτή άρα είναι η **δήλωση** της λέξης. Η δήλωση συμπίπτει τις περισσότερες φορές με αυτό που ονομάζουμε **κυριολεκτική σημασία** ή **κυριολεκτική χρήση μιας λέξης**.

Κυριολεκτική θεωρείται η **σημασία** που ορίζεται και περιγράφεται ανεξάρτητα από το γλωσσικό ή εξωγλωσσικό περιβάλλον στο οποίο απαντά η λέξη.

Αλλά η λέξη *βελόνα* μπορεί να ανακαλέσει και διαφορετικούς συνειρμούς στο μυαλό διαφόρων ομιλητών, όχι αναγκαστικά ίδιους για όλους. Για παράδειγμα, αν εγώ τρύπησα κάποτε το χέρι μου με μια βελόνα, η λέξη μπορεί να μου φέρνει στο νου έννοιες όπως «πόνος» ή «αίμα». Για άλλους ομιλητές μπορεί να συσχετίζεται με ενέσεις, αρρώστιες, ναρκωτικά κλπ.

Αυτά **δεν εμπίπτουν στον πυρήνα της σημασίας** ούτε αφορούν εξίσου όλους τους ομιλητές, είναι η **συνδήλωση** ή οι **συνδηλώσεις**.

Ανάλογα, η έκφραση *με χαμηλά λιπαρά*, που χαρακτηρίζει πολλές τροφές, συνδέεται συνήθως με την έννοια της υγιεινής διατροφής, που όμως δεν είναι μέρος του τι πραγματικά σημαίνει η έκφραση, **είναι απλά μια ισχυρή συνδήλωση**.

Δήλωση

Δήλωση ή καταδήλωση

Η κοινή σημασία της λέξης που περιλαμβάνεται στα λεξικά και είναι κατανοητή από τη γλωσσική κοινότητα.

Αναφορική σημασία της γλώσσας:
παραπέμπει στον πραγματικό κόσμο.

Κυριολεκτική σημασία

Συνδήλωση ή συνυποδήλωση

- Οι λανθάνουσες σημασίες μιας λέξης, που ενεργοποιούνται συνειρμικά σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο
- Οι συλλογικές συνδηλώσεις, πολύ σημαντικές για τη μετάφραση, δεν αφορούν μόνο τη μεταφορική και ποιητική χρήση της γλώσσας
- Οι ατομικές συνδηλώσεις εντοπίζονται πολύ δύσκολα

Κόμβος ελληνικής γλώσσας

<http://www.komvos.edu.gr/glwssa/Lexiko/S/sindilosi.htm>

Συνδήλωση

Η σημασιολογία διακρίνει τρία είδη σημασίας: την *αναφορική*, αυτή δηλαδή που αναφέρεται στην πραγματικότητα και περιγράφει αντικείμενα, πρόσωπα ή καταστάσεις πραγμάτων· την *κοινωνική*, η οποία μας δίνει πληροφορίες για το κοινωνικό status ενός ομιλητή ή για τα εξωγλωσσικά συμφραζόμενα ενός εκφωνήματος· και τη *συναισθηματική*, που απορρέει από τα συναισθήματα του ομιλητή για το αντικείμενο μιας συζήτησης. Ολοφάνερα, η πρώτη κατηγορία σημασιών χαρακτηρίζεται από "αντικειμενικότητα", που είναι προϊόν πολλαπλών και χρόνιων συμβάσεων μιας γλωσσικής κοινότητας, δεσμευτικών για όλα τα μέλη της, ενώ η δεύτερη και η τρίτη κατηγορία χαρακτηρίζεται από "υποκειμενικότητα", αφού οι σημασίες αυτές αφορούν κοινωνικά υποκείμενα και τις μεταξύ τους σχέσεις, ενώ δεν είναι δεσμευτικές παρά μόνο για τους χρήστες τους. Πιο συγκεκριμένα: σε προτάσεις όπως οι παρακάτω, μαζί με την αναφορική τους σημασία, *συν-δηλώνεται* η κοινωνική τάξη, η επαγγελματική θέση, η εθνικότητα, ο τόπος καταγωγής, το φύλο, η ηλικία και άλλα κοινωνικά χαρακτηριστικά των ομιλητών. *Ο κατηγορούμενος κρίνεται αθώος* (επάγγελμα). *Απολύεσαι!* (κοινωνική τάξη). *Πού να στα λέω, χρυσή μου!* (φύλο). *Εμείς στα χρόνια μας είχαμε σέβας, όχι όπως τώρα οι νέοι* (ηλικία). Επίσης, με τη βοήθεια ποικίλων γλωσσικών μέσων (βλ. παρακάτω) οι ομιλητές κάνουν τις προτάσεις τους ή και λέξεις μόνο να *συν-δηλώνουν* δίπλα στην κυριολεκτική τους σημασία και τα συναισθήματά τους απέναντι στους συνομιλητές τους ή στο αντικείμενο μιας συνομιλίας. Π.χ. *Ο Γιώργος είναι μεγάλη καρδιά* (το *μεγάλη* με υψηλότερο τονισμό δηλώνει θαυμασμό, ενώ με επιτονισμό ειρωνείας τον σαρκασμό του ομιλητή για το πρόσωπο του Γιώργου). *Τι ώρα ειν' αυτή που γύρισες πάλι;* (ψευδοερώτηση που συνοδεύεται από ανάλογη έκφραση προσώπου και δηλώνει έντονο θυμό). *Η απέναντι δεν άφησε τίποτε όρθιο στις Εκπτώσεις!* (δήλωση που εκφέρεται με αδιόρατη ειρωνεία και αποπνέει επιδεικτική περιφρόνηση). *Μωρό μου!* (αναφώνηση που ανάλογα με τον χρωματισμό της φωνής δηλώνει αγάπη ή λαγνεία) κλπ. Η αναφορική σημασία χαρακτηρίζεται και ως *καταδήλωση*, δηλαδή κατάδειξη μιας φυσικής ή νοητικής οντότητας ή σχέσης, ενώ η κοινωνική και η συναισθηματική σημασία στεγάζονται κάτω από τον χαρακτηρισμό *συνδήλωση*, δηλαδή δείξη παράλληλων (προς τις αναφορικές) διαπροσωπικών σημασιών, με τις οποίες οι ομιλητές διαβρέχουν τα εκφωνήματά τους, προκειμένου να εκφράσουν την προσωπική τους οπτική απέναντι στο θέμα του λόγου και τους συνομιλητές τους.

Η σημασία της συνδήλωσης (Νικηφορίδου, ό.π.)

Η **δήλωση** της λέξης, ο **βασικός πυρήνας** της σημασίας, είναι βέβαια πολύ σημαντικό κομμάτι της σημασίας της και καθορίζει σε τι αναφέρεται η λέξη. Το *τραπέζι* δηλώνει αυτό που δηλώνει και η δήλωση αυτή το ξεχωρίζει από την *καρέκλα*, το *κομοδίνο* κοκ.

Αλλά και η **συνδήλωση** είναι σημαντική, γιατί πολλές φορές η συνδήλωση είναι που μας κάνει να χρησιμοποιούμε μια λέξη αντί μιας άλλης, που ξεχωρίζει το ένα συνώνυμο από το άλλο και φτάνει να επηρεάζει έως και τη δήλωση, δηλαδή τον πυρήνα της σημασίας, των λέξεων.

2.1 Είδη συνδηλώσεων: Πώς οι συνδηλώσεις επηρεάζουν τη χρήση των λέξεων;

α. Οι λέξεις *ξηρά/στεριά* από τη μια και *έδαφος* από την άλλη ως προς τη δήλωσή τους είναι λίγο-πολύ συνώνυμες, αφού **έχουν παρεμφερή σημασία** και αναφέρονται στο ίδιο πράγμα. Αν παίρναμε φωτογραφίες ενός κομματιού μιας «ξηράς ή στεριάς» και του ίδιου κομματιού ενός «εδάφους», οι φωτογραφίες θα ήταν ίδιες. Αλλά οι λέξεις *ξηρά/στεριά* αντιδιαστέλλονται με τη *θάλασσα*, η λέξη *έδαφος* με τον *αέρα*: Αν κάποιος μας πει

Υστερα από μέρες ταξιδιού αντίκρισαν ξηρά/στεριά

ξέρουμε ότι το ταξίδι ήταν θαλασσινό, ενώ αν μας πει

Έχουμε πια πλησιάσει αρκετά και βλέπουμε το έδαφος

καταλαβαίνουμε ότι προσεγγίζουν από τον αέρα.

Αυτή η διαφορετική συνδήλωση που αφορά το **διαφορετικό πλαίσιο ή υπόβαθρο που ανακαλούν οι λέξεις** είναι και ο βασικός λόγος που διαλέγουμε να χρησιμοποιήσουμε τη μία αντί της άλλης.

β. Οι λέξεις *ξηρά* και *στεριά* τώρα, που πριν φάνηκαν να έχουν την ίδια δήλωση αλλά και να μοιράζονται μέρος της συνδήλωσής τους, **διαφέρουν ως προς άλλο είδος συνδηλώσεων**. Αυτό συμβαίνει γιατί με άλλες λέξεις **συνυπάρχει η λέξη *ξηρά* και με άλλες η λέξη *στεριά***. Λέμε *στρατός ξηράς*, *επίθεση από ξηράς*, *πηγαίνω δια ξηράς* (όχι *στεριάς*) ενώ αντίθετα λέμε *πιάνω στεριά* (όχι *ξηρά*).

Οι δύο λέξεις ανακαλούν άρα **διαφορετικές λεξικές παρέες και συνδυασμούς** και ως προς αυτό το κομμάτι της συνδήλωσης διαφέρουν.

Οι προτιμήσεις μιας λέξης είναι καμιά φορά τόσο συχνές και ισχυροποιημένες που

επηρεάζουν μέχρι και τη βασική της σημασία. Το επίθετο *ξανθός* αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο χρώμα, αλλά ακολουθείται τόσο συχνά από το ουσιαστικό *μαλλί* (*μαλλιά*) που αυτό πια τείνει να ενσωματωθεί στη βασική του σημασία (με αποτέλεσμα να φαίνεται πολύ περίεργο και μη ιδιωματικό να μιλάμε για *ξανθιά ταπετσαρία*). Το ίδιο και το *μαύρος* που εμφανίζεται πολύ συχνά σε εκφράσεις με αρνητικές συνδηλώσεις (*μαύρη αγορά, μαύρο χρήμα, μαύρο πρόβατο, μαύρα χρόνια, μαύρη λίστα* κλπ.) με αποτέλεσμα να έχει σχεδόν αποκτήσει αρνητικό νόημα από μόνο του (π.χ. αν δεν ξέρεις για τι πράγμα μιλάω, ίσως να μην ξέρεις τι εννοώ ακριβώς με την έκφραση *μαύρη Τετάρτη*, αλλά σίγουρα καταλαβαίνεις ότι δεν μιλάω για κάτι καλό).

γ. Διαφορετικές συνδηλώσεις δημιουργούνται και από τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία συνήθως απαντούν οι λέξεις.

Μία σημασία των λέξεων *κατοικία, σπίτι, κονάκι, τσαρδί, φωλίτσα* είναι το μέρος που μένει κάποιος, η μόνιμη ή προσωρινή διαμονή του. Αυτή είναι η δήλωσή τους και ως προς αυτό είναι συνώνυμες. Αλλά ξέρουμε ως ομιλητές της ελληνικής ότι η κάθε μια από αυτές ταιριάζει σε πολύ διαφορετικά περιβάλλοντα. Η *κατοικία* είναι επίσημη χρήση (π.χ. *Συμπληρώστε στην αίτηση τη διεύθυνση κατοικίας σας*), το *σπίτι* είναι η γενική λέξη που απαντά σε πολλά περιβάλλοντα, *φωλίτσα* είναι μεταφορική και συγκινησιακά φορτισμένη λέξη (*Δεν βλέπω την ώρα να γυρίσω στη φωλίτσα μου*), ενώ *τσαρδί* και *κονάκι* είναι λέξεις του λαϊκού ιδιώματος με έντονα συγκινησιακές αποχρώσεις. Και οι τρεις άρα ταιριάζουν μόνο σε καθημερινή ανεπίσημη ομιλία.

Το περιβάλλον που συμπαρασύρουν μαζί τους οι λέξεις αυτές είναι σίγουρα καθοριστικός παράγοντας για τη χρήση τους.

δ. Τέλος, συνδηλώσεις μπορεί να δημιουργούνται και από τις άλλες σημασίες που τυχόν έχει μια λέξη με αποτέλεσμα η πολυσημία της να αντανακλάται μέσα σε μια συγκεκριμένη σημασία ή χρήση της.

Όταν π.χ. χαρακτηρίζουμε την έκβαση μιας επιχείρησης ή προσπάθειας ως *ολοκαύτωμα* είναι δύσκολο να αποσυνδέσουμε τη σημασία αυτή από τη βασική σημασία της λέξης να δηλώσει τη βαριά απώλεια ανθρώπινων ζωών και από τα ιστορικά παραδείγματα ολοκαυτώματος που ανακαλεί. Γι' αυτό και η

μεταφορική χρήση είναι συγκινησιακά φορτισμένη και κουβαλάει πάντα έντονες και βιωματικές συνδηλώσεις.

Ένα παράδειγμα

- **Πεθαίνω**: δήλωση, πέρας του βίου
- **Αποβιώνω**, επίπεδο λόγου, επίσημη γλώσσα
- **Καταλήγω**, ιατρική ορολογία (κοινωνιόλεκτος)
- **Σβήνω**, μεταφορά, ήσυχος θάνατος
- **Λιώνω**, μεταφορά, αργός και βασανιστικός θ.
- **Ψοφάω**, αναφορά σε θάνατο ζώων, αρνητική συνδήλωση κ.λπ.

Συνεχίστε με άλλα παραδείγματα

Δικαστήριο και συνδηλώσεις

<https://goo.gl/c2fxkb>

Υπόθεση T-344/07

O2 (Germany) GmbH & Co. OHG

κατά

Γραφείου Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ)

«Κοινοτικό σήμα — Αίτηση καταχώρισης του κοινοτικού λεκτικού σήματος Homezone — Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου — Διακριτικός χαρακτήρας — Περιγραφικός χαρακτήρας — Άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 [νυν άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', του κανονισμού (ΕΚ) 207/2009]»

Περίληψη της αποφάσεως

1. Κοινοτικό σήμα — Ορισμός και κτήση του κοινοτικού σήματος — Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου — Σήματα συγκείμενα αποκλειστικώς από σημεία ή ενδείξεις που δύνανται να χρησιμοποιηθούν προς υποδήλωση των χαρακτηριστικών ενός προϊόντος — Σκοπός — Επιταγή περί ελεύθερης χρήσεως — Περιεχόμενο της εξετάσεως

(Κανονισμός 40/94 του Συμβουλίου, άρθρο 7 § 1, στοιχείο γ')

2. Κοινοτικό σήμα — Ορισμός και κτήση του κοινοτικού σήματος — Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου — Σήματα συγκείμενα αποκλειστικώς από σημεία ή ενδείξεις που δύνανται να χρησιμοποιηθούν προς υποδήλωση των χαρακτηριστικών ενός προϊόντος — Έννοια

(Κανονισμός 40/94 του Συμβουλίου, άρθρο 7 § 1, στοιχείο γ')

3. Κοινοτικό σήμα — Ορισμός και κτήση του κοινοτικού σήματος — Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου — Σήματα συγκείμενα αποκλειστικώς από σημεία ή ενδείξεις που δύνανται να χρησιμοποιηθούν προς υποδήλωση των χαρακτηριστικών ενός προϊόντος

(Κανονισμός 40/94 του Συμβουλίου, άρθρο 7 § 1, στοιχείο γ')

1. Απαγορεύοντας την καταχώριση περιγραφικών σημείων ή ενδείξεων ως κοινοτικό σήμα, το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 40/94 για το κοινοτικό σήμα επιδιώκει σκοπό γενικού συμφέροντος, ο οποίος απαιτεί να μπορούν να χρησιμοποιούνται ελεύθερα από όλους οι ενδείξεις ή τα σημεία που είναι περιγραφικά των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων προϊόντων ή υπηρεσιών για τις οποίες ζητείται η καταχώριση. Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή δεν επιτρέπει τέτοια σημεία ή ενδείξεις να επιφυλάσσονται σε μία μόνον επιχείρηση λόγω της καταχωρίσεώς τους ως σήματος. Κατά την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως, πρέπει να εξετάζεται αν το επίμαχο σημείο είναι, σε μια τουλάχιστον από τις ενδεχόμενες σημασίες του, δηλωτικό ενός χαρακτηριστικού των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών.

(βλ. σκέψεις 20, 22)

2. Για να κριθεί περιγραφικό, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 40/94 για το κοινοτικό σήμα, ένα σήμα που συνίσταται σε νεολογισμό ή λέξη προκύπτουσα από συνδυασμό στοιχείων, πρέπει να διαπιστώνεται ο ενδεχόμενος περιγραφικός χαρακτήρας όχι μόνον εκάστου των στοιχείων αυτών, αλλά και του ίδιου του νεολογισμού ή της λέξεως.

Ένα σήμα που συνίσταται σε νεολογισμό ή λέξη συντιθέμενη από στοιχεία έκαστο των οποίων είναι περιγραφικό χαρακτηριστικών των προϊόντων ή υπηρεσιών για τις οποίες ζητείται η καταχώριση είναι το ίδιο περιγραφικό των χαρακτηριστικών των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 40/94, εκτός αν υφίσταται αντιληπτή διαφορά μεταξύ του νεολογισμού ή της λέξεως και του απλού συνόλου των συστατικών τους στοιχείων. Τούτο προϋποθέτει ότι, λόγω του ασυνήθους χαρακτήρα του συνδυασμού των ανωτέρω στοιχείων σε σχέση με τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες, ο νεολογισμός ή η λέξη δημιουργούν εντύπωση η οποία απέχει επαρκώς από εκείνη που προκαλεί ο απλός συνδυασμός των εννοιών που αποδίδονται στα στοιχεία τα οποία συνθέτουν τον νεολογισμό ή τη λέξη, ώστε οι συνδηλώσεις του νεολογισμού ή της λέξεως να κατισχύουν των συνδηλώσεων του συνόλου των εν λόγω στοιχείων. Συναφώς, είναι επίσης λυσιτελής η ανάλυση του συγκεκριμένου όρου βάσει των κατάλληλων λεξιλογικών και γραμματικών κανόνων.

(βλ. σκέψεις 26-27)

3. Δεν αποδείχθηκε ότι το λεκτικό σήμα Homezone, το οποίο έχει, σε μια από τις ενδεχόμενες σημασίες του, την έννοια της «ζώνης κατοικίας» ή «ζώνης γειτνίασεως», και του οποίου ζητείται η καταχώριση ως κοινοτικό σήμα για τις τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες της κλάσεως 38 του Διακανονισμού της Νίκαιας, μπορεί να δηλώνει μια υπηρεσία τηλεπικοινωνίας της κλάσεως αυτής ή ορισμένο χαρακτηριστικό της, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 40/94 για το κοινοτικό σήμα, καθόσον το σημείο αυτό μπορεί να δηλώνει το μειωμένο τιμολόγιο της υπηρεσίας κινητής τηλεφωνίας για τον χρήστη που βρίσκεται σε προκαθορισμένη από τον ίδιο ζώνη, χωρίς να διευκρινίζεται πώς το σημείο αυτό παραπέμπει στην έννοια της τιμής, και είναι, συνεπώς, εκ του λόγου τούτου ικανό να δηλώνει μια υπηρεσία τηλεπικοινωνίας για την οποία ισχύει ειδικό τιμολόγιο. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να κριθεί ότι το σήμα αυτό είναι περιγραφικό και των άλλων υπηρεσιών της κλάσεως 38, για τον λόγο και μόνον ότι οι υπηρεσίες αυτές συνδέονται με υπηρεσία κινητής τηλεφωνίας, η οποία παρέχει τη δυνατότητα επιλογής του τιμολογίου «homezone».

Δεν αποδείχθηκε, επίσης, ότι το λεκτικό σήμα Homezone, του οποίου ζητείται η καταχώριση για «συσκευές για την εγγραφή, τη μετάδοση, την αναπαραγωγή ήχου και εικόνας, μέσα αποθήκευσης μαγνητικών δεδομένων, εξοπλισμό για την επεξεργασία δεδομένων και ηλεκτρονικούς υπολογιστές» της κλάσεως 9 μπορεί να δηλώνει τα προϊόντα αυτά ή ορισμένο χαρακτηριστικό τους. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι τα προϊόντα αυτά καθιστούν δυνατή την παροχή υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας των οποίων η τιμολόγηση γίνεται βάσει του τόπου στον οποίο βρίσκεται ο αποδέκτης των εν λόγω υπηρεσιών, δεν αποδεικνύει την ύπαρξη μιας άμεσης και συγκεκριμένης σχέσεως που το οικείο κοινό θα μπορούσε να διακρίνει μεταξύ του όρου «homezone» και των επίμαχων προϊόντων. Συνεπώς, το γεγονός αυτό δεν αποδεικνύει τον περιγραφικό χαρακτήρα του σημείου Homezone, του οποίου επιπλέον η σημασία σε σχέση με τα συγκεκριμένα προϊόντα ή ορισμένα χαρακτηριστικά τους ουδόλως συνδέεται με την έννοια της τιμής.

Για τον ίδιο λόγο, δεν αποδείχθηκε ότι το λεκτικό σήμα Homezone, του οποίου ζητείται η καταχώριση για «υπηρεσίες μηχανικών, προγραμματισμό ηλεκτρονικών υπολογιστών, υπηρεσίες προγραμματιστή, σύνταξη τεχνικών γνωμοδοτήσεων, παροχή τεχνικών συμβουλών και γνωματεύσεων, μίσθωση εξοπλισμού για την επεξεργασία δεδομένων και ηλεκτρονικών υπολογιστών, τεχνική μελέτη έργου και σχεδιασμό εγκαταστάσεων για τις τηλεπικοινωνίες» της κλάσεως 42, μπορεί να δηλώνει τις υπηρεσίες αυτές ή ορισμένο χαρακτηριστικό τους.

Τέλος, δεν αποδείχθηκε ότι το λεκτικό σήμα Homezone, του οποίου ζητείται η καταχώριση για «υπηρεσίες φορέα εκμετάλλευσης δικτύου, μεσίτη πληροφοριών και παρόχου, συγκεκριμένα μεσιτεία και εκμίσθωση χρόνου πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων, έρευνα στον τομέα της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών, ενημέρωση λογισμικού βάσης δεδομένων, αποθήκευση δεδομένων σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, εγκατάσταση, συντήρηση λογισμικού βάσης δεδομένων, χρηματοδοτική μίσθωση χρόνου πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων» της εν λόγω κλάσεως 42, μπορεί να περιγράφει τις υπηρεσίες αυτές ή ορισμένο χαρακτηριστικό τους. Συγκεκριμένα, ο λόγος ότι οι οικείες υπηρεσίες είναι «αναγκαίες για τη συλλογή και επεξεργασία των παραμέτρων της συγκεκριμένης υπηρεσίας (για παράδειγμα, τον εντοπισμό και τον προσδιορισμό της εκτάσεως της ζώνης κατοικίας που καθόρισε ο χρήστης) και των αναγκαίων στοιχείων συνδέσεως για την έκδοση τιμολογίου τηλεφώνου», εκτός του ότι δεν παρέχει τη δυνατότητα να καθοριστεί για κάθε κατηγορία των οικείων υπηρεσιών γιατί οι εν λόγω υπηρεσίες είναι αναγκαίες για τη συλλογή και επεξεργασία των παραμέτρων των υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας και των αναγκαίων στοιχείων για την έκδοση τιμολογίου, από πλευράς γεωγραφικού προσδιορισμού και εκτάσεως της ζώνης κατοικίας του χρήστη, δεν αποδεικνύει τον περιγραφικό χαρακτήρα του σημείου Homezone σε σχέση με τις συγκεκριμένες υπηρεσίες ή ορισμένα χαρακτηριστικά τους. Από την αιτιολογία αυτή δεν προκύπτει ότι το οικείο κοινό θα αντιληφθεί αμέσως και χωρίς περαιτέρω σκέψη το σημείο Homezone ως περιγραφικό ενός χαρακτηριστικού των υπηρεσιών αυτών.

(βλ. σκέψεις 33, 37, 48-49, 53, 60-61, 66, 68)

Μια απόπειρα ταξινόμησης

Catherine Kerbrat-Orecchioni (1977, 91):

1. Les connotations énonciatives.
2. Les connotations stylistiques.
3. Les connotations associatives.
4. Les connotations dont le signifié est de même nature mais non de même statut que le signifié de dénotation.
5. Les significations implicites comme valeurs connotées.

Les connotations énonciatives comprennent:

- les connotations socio-géographiques,
- les connotations émotionnelles ou affectives,
- les connotations axiologiques,
- les connotations idéologiques

Ασκήσεις

- Διαβάστε το παρακάτω κείμενο του Νίκου Ξυδάκη και εντοπίστε τις πιο σημαντικές συνδηλώσεις, που θα είχαν ενδιαφέρον για τον μεταφραστή του σε ξένη γλώσσα και προσπαθήστε να τις ταξινομήσετε με βάση το μοντέλο της Kerbrat-Orrechioni:
- Σχολιάστε την πολυστρωματικότητα της ελληνικής που χρησιμοποιεί:

Οι καπνιστές, εξόριστοι στο προαύλιο, ανακαλύπτουν το γλυκό φως του αττικού δειλινού. Ο ήλιος γέρνει πιο νωρίς, καθώς οδεύει προς τη φθινοπωρινή ισημερία, θερμά χρώματα αστράφτουν στους υαλοπίνακες, μενεξελιά, ιώδη, έως τα μπλε της νυκτός.

Αυτό το φως ήταν πάντα παρόν, θέρμαινε τις ψυχές, ξάνοιγε τη διάθεση. Για μήνες πολλούς, αυτό το σκληρό έτος 2010, δεν το βλέπαμε. Σοκ, κατάπληξη, φόβος, απογοήτευση, απαισιοδοξία, όριζαν τη συμπεριφορά μας. Κατήφεια και σκοτεινιά· τα ιώδη του αττικού δειλινού είχαν προσώρας ηττηθεί. Να όμως που το φως νικάει και πάλι· έστω προσωρινά, ανακόπτει την επέλαση του σκότους, της απαισιοδοξίας και της ηττοπάθειας.

Η κρίση πυροδότησε εκρήξεις απαισιοδοξίας και κασσανδρικών προβλέψεων. Ενίσχυσε επίσης μια προϋπάρχουσα τάση αυτοϋποτίμησης, αυτολοιδορίας και αυτοοικτιρμού. Υπερεθνικιστές και μεταμοντέρνοι αριστεροί, νεοφιλελεύθεροι τεχνοκράτες και εξυπνάκηδες καφενείων, συνέκλιναν μαγικά στη διαρκή μαστίγωση του ποταπού Έλληνα, του οκνηρού, του διεφθαρμένου, του κρατικοδίαιτου, του ημιμαθούς, του οθωμανού, του σοβιετικού, του νεόπλουτου. Αξιος της χαλεπής του τύχης ο Έλληνας, του πρέπει η επιτροπεία και η υποδούλωση...

Στερεοτυπικός, ηθικολογικός, απόλυτος, κενός, ο λόγος αυτός γενικεύει, ισοπεδώνει και απαξιώνει· λόγος εντούτοις που βρίσκει απήχηση σε ένα πλήθος φοβισμένο, έτοιμο να πέσει στη μνησικακία, έτοιμο να σκεδάσει την ευθύνη μακριά από τον εαυτό του, στους άλλους. Ακόμη και αν αυτοί οι άλλοι, οι Έλληνες, τον περιέχουν; Μα ναι, αυτός που καταφέρεται εναντίον του μίζερου ρωμείου, ασφαλώς δεν είναι σαν κι αυτούς τους βδελυρούς ρωμιούς, εξαιρείται· από τον άμβωνα της εύκολης, μεγαλληγορικής γκρίνιας του, ο νάρκισσος προφήτης κεραυνώνει όλους τους άλλους, πλην του ιδίου· ηδονίζεται με τη μνησικακία που διαχέει, με τη μνησικακία που τον διαποτίζει, με τη μνησικακία που τον κατατρώει εντέλει.

Ναι, η τέτοια υποτίμηση καταντά ίδια με την υπεραναπλήρωση: και οι δύο μηχανισμοί, από διαφορετικούς δρόμους, οδηγούν προς έναν πρωταθλητισμό απώλειας του πραγματικού. Ο μιν υποτιμά το γένος του, την κοινωνία όλη, κασσανδρικός διδάχος και υπέρτερος, για να μείνει ο ίδιος στον αφρό, εκτός κρίσεως, εφόσον όλοι είναι υπερμίζεροι, υπερκακομοίρηδες, έρμαια γονιδιακής τύχης χαλεπής. Ο δε πλειοδοτεί σε μυθικές αρετές και ιδιότητες, λαού μονίμων υπερηρώων και ελληνολεβέντηδων, χρισμένων με μύρα και υπέρτερα γονίδια. Και στις δύο περιπτώσεις ο κόσμος είναι φτωχός: είτε φως είτε σκοτάδι.

Καθημερινή, 19.9.2010

Νά όμως που το δειλινό στην Αττική μάς υπενθυμίζει τον πλούτο του ενδιάμεσου χώρου, της άπειρης παλέτας, των αισθημάτων που δεν στομώνονται, της συνείδησης που δεν ποδηγετείται από ηθικολογίες και μνησικακία. Η ελληνική κατάσταση σήμερα είναι σαν την αττική αμφιλύκη: φως και σκοτάδι, αρετές και ελαττώματα, αδυναμίες και υπερβάσεις, πραγματισμός και ελπίδα.

Ναι, οι Έλληνες δεν είναι ήρωες, δεν είναι υπερπροικισμένοι, δεν κατάγονται από Νεφελίμ και Ελοχίμ. Μα και όχι, δεν είναι ραγιάδες, άξεστοι, οκνοί, αναξιόπιστοι, διεφθαρμένοι. Οι δύο ακραίες προσεγγίσεις ανιχνεύονται σε πολλές στιγμές του νεοελληνικού ιστορικού βίου· είναι οι ξενόφοβοι και οι ξενόδουλοι, έτοιμοι οι μεν να κλειστούν στην ψευδοαυτάρκεια και στην αυταρέσκεια, οι δε να δοθούν σύσσωμοι στην εθελοδοουλία και στην υποταγή.

Και οι δύο προσεγγίσεις είναι βουτηγμένες μες στην ίδια βλακεία, και οι δύο οδηγούν στην ετερονομία και την ανελευθερία· και οι δύο τάσεις, αναμετρούμενες μεταξύ τους, οδήγησαν σταθερά στον διχασμό και στον εμφύλιο, σε καταστροφές.

Να όμως που μες στην αμφιλύκη του ταραγμένου καιρού, πίσω και υπεράνω των επίορκων, των κλεφτών και των φοροφυγάδων, βλέπουμε τόσους πολλούς εκλεκτούς Έλληνες, στέρεους, ριζωμένους στη ζωή, λάτρεις της ζωής, θεράποντες του υψηλού, βαθείς γνώστες του πραγματικού, διακεκριμένους διεθνώς, και άλλους πολύ περισσότερους, άσημους μα εξίσου σημαντικούς. Βλέπουμε σκέψη, λογιοσύνη, επιστήμη, τέχνη να γεννιούνται διαρκώς, από ώριμους στοχαστές και νεότερους τεχνίτες. Ποιος τους γνωρίζει; Ποιος τους τιμά; Ποιος εμπνέεται από το ζωντανό τους παράδειγμα; Δεν είναι άγνωστοι στον τομέα τους, κάθε άλλο· είναι άγνωστοι όμως στο ευρύ κοινό, αυτό που χλευάζεται και μαστιγώνεται από παλαιές και μεταμοντέρνες κασσάνδρες.

Και όμως, ο ευάριθμος ελληνισμός, ο δοκιμαζόμενος και λιοδορούμενος σήμερα, έχει σπουδαία πρόσωπα να επιδείξει: Μαθηματικούς, φυσικούς, βιολόγους, γιατρούς, ιστορικούς, αρχαιολόγους διεθνούς ακτινοβολίας, που τιμούν την καταγωγή τους και επιστρέφουν στην πατρίδα τους γνώση και μαθητές· στο Κέμπριτζ, την Οξφόρδη, το CalTech, το Μπέρκλεϊ, το UCLA, το MIT, το Πρίνστον, την Ecole Normale Supérieure, το CERN, τη Χαϊδελβέργη, τη Ζυρίχη, την Κρήτη, την Αθήνα. Σε νοσοκομεία, εργαστήρια, σπουδαστήρια, αμφιθέατρα, βιβλιοθήκες, διοικήσεις μεγάλων επιχειρήσεων διαπρέπουν αθόρυβοι σπουδαίοι Έλληνες, προερχόμενοι από αυτόν τον λαό των λιοδορούμενων ρωμιών, των γραικύλων, των βαλκάνιων και οθωμανών.

Οι άνθρωποι είναι το φως. Αυτό μας κληροδότησαν αρχαίοι διδάχοι, δημιουργοί του θαύματος της δημοκρατικής πολιτείας, κάτω από το ίδιο αττικό και ελλαδικό φως, στην ίδια αμφιλύκη μεταξύ υψηλού και φρικτού, μεταξύ λάμψης και πτώσης. Η παρούσα κατάσταση είναι ασφαλώς μια καμπή, μια παύση, ενδεχομένως παρακμή· εντούτοις μέσα της πάλλονται σπουδαίοι άνθρωποι, που ήταν ίδιοι και πριν από την κρίση, θα είναι ίδιοι και καλύτεροι και μετά την κρίση. Αυτοί, δηλαδή εμείς, θα περάσουν από το λυκόφως στο λυκαυγές.

Βιβλιογραφία

- John Austin (1962). *How to do things with words*. Oxford: Clarendon Press.
- John Searle (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge, England: Cambridge University.
- Catherine Kerbrat-Orecchioni (1977). *La connotation*. PUL : Lyon.
- Roman Jakobson (1963). *Essais de linguistique générale*, vol. I et II. Paris: Minuit.
- Claude Shannon (1948). "A Mathematical Theory of Communication". *Bell System Technical Journal*. 27 (July and October): 379–423, 623–656.
- Warren Weaver & Claude Elwood Shannon (1963). *The Mathematical Theory of Communication*. Urbana: Univ. of Illinois Press.
- Κική Νικηφορίδου. «Δήλωση και συνδήλωση»
Γλωσσάρι όρων γλωσσολογίας / Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα,
http://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=113 (15.9.2016).

Δικτυογραφία

- <http://www.youtube.com/watch?v=Hzgzim5m7oU>
- <https://goo.gl/c2fxkb>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημητρούλια Ξανθίππη. «Ανάλυση και παραγωγή λόγου Ι. Επικοινωνία και γλώσσα / Δήλωση – συνδήλωση». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS503/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Ιωαννίδου Κυριακή
Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

